

denne datum går helt tilbage til tiden mellem 1030 og 1050, noget som i virkeligheden er ganske afgørende. Forf. hævder med rette som et meget vigtigt moment, at den kirkelige litteratur ikke ved det allermindste om en solformørkelse samtidig med slaget, det samme har jeg hævdet i en kronik i Politiken 29. juli 1930, som forf. ikke synes at kende. Dette er for mig afgørende. Visse historikere hænger sig fast i det bekendte vers of Sigvatr, hvis forståelse er fuldkommen klar; også om dette har jeg udtalt mig i nævnte kronik. Forf. har vidtløftige ræsonnementer ang. dette vers, navnlig ordet *austan*, og bygger derpå en teori om nogle rejsende, der skulde være komne fra Sverrig, og som havde mødt Sigvatr i Alperne. Et sådant ræsonnement er fuldstændig overflødigt, da Sigvatr kunde bruge *austan* »østfra« i betydningen »fra Norge«, hvor i verden han end befandt sig. Der er overhovedet altfor mange ræsonnementer i afhandlingen, der dog ikke har nogen beviskraft; de bare skader den fornuftmæssige behandling af æmnet. I hovedsagen er jeg ganske enig med forf. Når forf. henviser til, at visse kilder er uenige om året for slaget og deriblandt nævner Agrip, der skulde sætte slaget til 1029, er dette en hårdnakket vildfarelse. Agrip siger, at »der var gået 1029 vintre« fra Kristi fødsel. Dette vil sige, at kampen stod året efter, at 1029 vintre var afsluttede, d. v. s. 1030. Og dette årstal står fast. Iøvrigt skal jeg ikke her komme nærmere ind på sagen. Der vil, såvidt jeg ved, i en nær fremtid fremkomme en udførlig behandling af hele dette meget omskrevne spørgsmål, men ikke til fordel for 31. august som dagen for slaget ved Stiklestad.

Finnur Jónsson.

Diskussionen vedrørende de Problemer, som knytter sig til vor Sydgrænses Historie i det 9. og 10. Aarh., har i den seneste Tid for en stor Del samlet sig om Udforskningen af de to Bopættelser ved Slien: Slesvig og Hedeby, idet man dels ad kildekritisk Vej, dels ad arkæologisk har søgt at faa Klarhed over de oprindelige Forhold.

Som et fortrinligt Hjælpemiddel under Studiet har Prof. Dr. Otto Scheel (Kiel) i Forbindelse med Student Peter Paulsen udgivet en Samling *Quellen zur Frage Schleswig-Hailhabu im Rahmen der fränkischen, sächsischen und nordischen Beziehungen* (1930). Den spænder over hele Perioden fra Karl den Stores Sachserkrige til den yngre slesvigske Stadsret, for de sidste Aarhundreders Vedkommende dog ikke medtagende alt det Kildestof, som kunde komme i Betragtning. Opgaven har nemlig først

og fremmest været ved Kildernes Hjælp at belyse Tildragelserne og Tilstandene dernede i det 9. og 10. Aarh. Man kunde derfor have tænkt sig Kildestoffet ordnet sagligt, saa de enkelte Problemer var blevet belyst hver for sig; men det er meget muligt, at en saadan Fremgangsmaade vilde have vist sig ugenneførlig, og Udgiverne har i Stedet valgt en litterær Tilrettelæggelse af Stoffet. Først gengives de Runestenstekster, som har direkte eller formodet Tilknytning til Hedebyproblemet, derefter Oplysningerne fra Annaler og Breve, fra Vitae og Res gestae og fra Sagaerne. Sidst følger et Afsnit med »geografiske og kulturelle Efterretninger«, og unægtelig brydes herved det hidtil fulgte Princip: de saglige Hensyn gaar forud for de litterære, saa vi finder Uddrag af baade Historieværker og Sagaer under et; men Efterretningernes ganske særlige Karakter gør en saadan Afvigelse meget naturlig.

Flertallet af Kildestederne er forsynede med Litteraturhenvisninger. Nu og da forekommer det lidt vilkaarligt, hvad der er nævnt, ligesom den enkelte citerede Afhandling ofte med samme Ret kunde søges andre Steder end der, hvor Udgiverne har henvist til den. Dette er imidlertid en Biting, som yderligere mister i Betydning derved, at Bogen rummer en samlet, fyldig Litteraturoversigt. Meget nyttig er endvidere de Parallelsteder til Kildeuddragene, som er anført, og hvad selve Kildeteksten angaar, bygger den som oftest paa de senest foreliggende Udgaver, fra hvilke Tekstvarianter medtages, naar dette har syntes hensigtsmæssigt. En Undtagelse danner Uddragene af de danske Aarbøger og Roskildekroniken, som ubegribeligt nok er citeret efter *Scriptores Rerum Germanicarum* i Stedet for efter *Annales Danici* og *Scriptores minores historiae Danicæ*. Endelig er der i et Tillæg meddelt Marknavne fra den nærmeste Egn Vest for Haddeby Nor, og det lille Hefte slutter med Sted- og Personregistre.

Ved den 2. baltiske Arkæologkongres i Riga 1930 gav Prof. Scheel i et Foredrag en Oversigt over Kildestoffet, til hvis Værdi han alt ialt stillede sig yderst skeptisk, fremhævende Runestensindskrifterne, Thietmar og Widukind som langt de værdifuldeste. Foredraget *Zu den historischen Quellengruppen des Hailhabu-Problems* er nu trykt i *Congressus Secundus Archaeologorum Balticorum, Rigae, 19.—23. VIII (1930) 207 ff.* Ved samme Lejlighed redegjorde Museumsdirektør Dr. Schwantes (Kiel) for den arkæologiske Side af Hedebyproblemet, og ligeledes hans Indlæg *Die Ausgrabungen in Hailhabu* er tilgængeligt i Kongresberetningen (S. 217 ff.). Dette Foredrag giver for første Gang et virke-

ligt Indtryk af de Voldundersøgelser, som under Museumsdirektor, Dr. Fr. Knorr's Ledelse blev foretaget inden for Tidsrummet 1902—21: Snittene gennem Halvkredsvolden, Forbindelsesvolden, Ydervolden og Kovirket. Ikke mindst af denne Grund er Direktor Schwantes's Redegørelse særdeles værdifuld, og det maa kun beklages, at enkelte af de meddelte Opmaalingstegninger ved Reproduktionen er sat i den Grad ned, at man end ikke med Lup kan øjne Bogstavsignaturerne. Direktor Schwantes slutter med nogle kronologiske Bemærkninger. Det fremgaar heraf, at han er tilbøjelig til at datere den ældste Bosættelse bag Halvkredsvolden til omkring Midten af det 9. Aarh. For den samme Opfattelse har han argumenteret i en Artikel: *Die Ausgrabungen in Haithabu* (Kieler Neueste Nachrichten 1.—2. Oktober 1930), medens jeg for min Del finder mig mindre overbevist om, at man kan føre et virkeligt Byanlæg saa langt tilbage i Tiden; sml. min Redegørelse for *Hedebygravningerne i 1930* i Nordisk Tidskrift VI (1930) 528 ff. og Erik Floderus: *De nyaste utgrävningarna i Hedeby* i Fornvännen (1931) 238 ff. Her vil nok de kommende Undersøgelser give os sikker Grund under Fødderne.

Danevirkeforskningen har det til fælles med f. Eks. Stednavneforskningen, at Dilettanter i god Tro forsøger paa at klare alle Vanskelighederne og kaste nyt Lys over Problemerne, skønt de ganske savner tilstrækkelig Viden, Skole og kritisk Vurderings-evne. Et Eksempel fra den seneste Tid er et Par Smaaskrifter af Graver N. P. Larsen: *Dronning Thyra og Danevirke. Den jydsk Konge og Sliherskeren* (1927) samt *Danevirke i ny Belysning* (1930). Hermed maa jævnføres tre Indlæg i Militært Tidskrift: 15. Nov. 1930 (Oberst Rolf Kall), 1. Maj 1931 (Graver Larsen) og 1. Okt. 1931 (Oberstløjtnant F. Mørch). Den sidstnævnte Forfatters sunde Skepsis overfor det saakaldte »nye Lys« fortjener at fremhæves.

Liggende i Periferien af det egentlige Danevirkestudium, men dog med naturlig Tilknytning til det, skal nævnes to Afhandlinger af den tyske Privatdocent, Dr. Friedrich Frahm: *Der Transitverkehr Schleswig-Hollingstedt* (Zeitschr. d. Gesellsch. f. Schlesw.-Holst. Gesch. LX (1930) 1 ff.) og *Die Bedeutung des Dannewerkes für die Entstehung des Herzogtums Schleswig* (Nordelbingen VIII (1930—31) 84 ff.). Navnlig den første indeholder værdifulde Enkeltheder (Identiteten Huhelstadt-Hollingsted, den ældre slesvigske Stadsrets Toldregler o. lign.), men begge Afhandlinger tyder paa, at Dr. Frahms Kendskab til dansk Forskning er ret ringe. Det er saaledes paafaldende, at han ikke henviser til H. V. Clausens Indlæg: *Kong Hugleik* (Danske Studier (1918) 137 ff.),

skont der her er givet Udtryk for en Opfattelse, som ganske svarer til den, Dr. Frahm selv plæderer. *la C.*

I Serien »Archiv für Beiträge zum deutschen, schweizerischen und skandinavischen Privatrechte« er nylig udkommet to Afhandlinger med Emne fra Slesvigs indre Udviklings Historie, hvis Mangfoldighed paa snart sagt alle Omraader gør monografiske Behandlinger dobbelt ønskelige. Dr. Karl Weber har i *Zur Rechtsgeschichte der Wiesengemeinschaften der Hallig Hooge* (1931) paa Grundlag af arkivalske Kilder behandlet Halligernes Landbesiddelsesforhold, set fra et retsligt Synspunkt og med Benyttelse af een af Øerne, Hooge, som Paradigma. Forholdene her har særlig Interesse, fordi det efter Forfatterens Mening urgermanske Fællesskab baade i Ejendom og Dyrkning er blevet bevaret i omtrent uforandret Skikkelse. Hvert Ejerlag, d. v. s. den Kreds af Familier, der bor sammen paa et Værft, ejer et Bol Græsland, som er lagt ud dels til Græsning af Kreaturer, dels til Hoavl — Agerdyrkning eksisterer ikke. Sidstnævnte Areal er delt i Skifter og hvert Skifte atter i Parceller, hvis Beliggenhed skifter hvert Aar efter en bestemt Turnus. Skønt den enkelte Bolfælle kan dele eller afhænde sin Parcel, vil Forf. ikke anerkende ham som Ejer, men Ejendomsretten er hos de samlede Bolfæller og kun Brugsretten hos den enkelte. Som Forholdene er nu, har de været siden Oldtiden — Hovedtræk i Plinius's Beskrivelse passer stadig paa Halligerne. Grunden til en saa enestaaende Konservatisme er at søge i de særegne Naturforhold. De aarlig tilbagevendende Tab af Jord, som Havet gennem Tiderne tilføjede de lave uinddiggede Øer, kunde bedst bæres i Fællesskab. En Parcel, der var bortskyllet, vedblev at figurere ved den aarlige Fordeling, og idet den gik paa Omgang blandt samtlige Bolfæller, blev Skaden fælles. Først i vore Dage, efter at store Inddigningsarbejder er foretagne, er Forudsætningen for Fællesskabet forsvundet, og Halligerne vil da gennemgaa samme Udvikling som allerede tidligere Nordstrand og Pelworm.

Ogsaa Referendar Steffen Boetius behandler en afgrænset Del af det frisiske Omraade i sin Afhandling *Eheliches Güterrecht und Erbrecht auf Osterlandföhr und in Wyk vor 1900* (1928). Medens Før Vesterland allerede fra det 14. Aarh. var underlagt Riberhus Len, altsaa Jydske Lov, hørte Før Østerland til de nordfrisiske Herreder, hvis befuldmægtigede i 1426 i »Siebenharderbeliebung« optegnede overleverede frisiske Retsvedtægter. Disse maatte i 16. Aarh. vige for den fyrstelige Lovgivning, navnlig den af Hans